

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою
(пост. п. 6 від «07» 02 2020 р.)
Ректор

А. А. Мазаракі

**ФІЛОСОФСЬКИЙ СВІТОГЛЯД ХХІ
СТОЛІТТЯ /**
**PHILOSOPHICAL WORLDVIEW OF THE
XXI CENTURY**

**РОБОЧА ПРОГРАМА
COURSE OUTLINE**

Київ 2020

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу КНТЕУ
заборонено**

Автори:

Н.А. Латигіна доктор політичних наук, проф.

Ю.І. Кулагін канд. філософських наук, проф.

А.Ю. Морозов доктор філософських наук, проф.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри
філософії, соціології та політології 05.02.2020 р., протокол № 16

Рецензенти: Латигіна Н.А., д. політ.н., проф.,
Кисельов М.М. д. філос. н., проф.
провідний науковий співробітник
Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАН України

ФІЛОСОФСЬКИЙ СВІТОГЛЯД ХХІ СТОЛІТТЯ/ PHILOSOPHICAL WORLDVIEW OF THE XXI CENTURY

РОБОЧА ПРОГРАМА/ COURSE OUTLINE

**Розділ 1. Структура дисципліни та розподіл годин за темами
(тематичний план)**

<i>Тема</i>	<i>Всього годин кредитів</i>	<i>Кількість годин</i>			<i>Форми контролю</i>
		<i>Лекції</i>	<i>Практичне заняття</i>	<i>Самостійна робота</i>	
Тема 1. Філософський світогляд ХХІ століття: теоретичний концепт	12	2	-	15	ЕО, К
Тема 2. Соціогуманітарний дискурс основних концепцій глобалізації	14	2	2	15	ЕО, К
Тема 3. Сучасна глобальна наука як постнекласичний тип наукової раціональності	14	2	2	15	ЕО, К
Тема 4. Методологія та метатеорія сучасної науки: когнітивний аналіз	14	2	2	15	ЕО, К
Тема 5. Філософія інновацій в теорії і практиці постіндустріального суспільства	14	2	2	15	ЕО, К
Тема 6. Соціально-філософські рефлексії сучасної економіки	12	2	-	15	ЕО, К
Тема 7. Інформаційний виклик постіндустріальній цивілізації	15	2	2	16	ЕО, К
Тема 8. Антропологічні імперативи філософського світогляду ХХІ століття	14	2	2	15	ЕО, К
Тема 9. Глобальні ідеології: контамінація, дивергенція та конвергенція	14	2	2	15	ЕО, К
Тема 10. Масовизація та аберації глобалізованої свідомості та культури	12	2	-	10	ЕО, К
Разом:	180/6	20	14	146	
Підсумковий контроль – екзамен					

✓ Скорочення: ЕО – експрес-опитування, К – колоквиум.

**Розділ 2. «Тематика та зміст лекційних, практичних
(семінарських), лабораторних занять, самостійної роботи»**

Результати навчання	Номер теми, вид навчальної діяльності	Робочий час (год.)
1	2	3
<p>Засвоїти сучасну філософсько-світоглядну концепцію, визначити її компоненти та основні тенденції трансформації.</p>	<p>Тема 1. Лекція «Філософський світогляд ХХІ століття: теоретичний концепт»</p> <p align="center">План лекції</p> <p>1. Сутність та структура філософського світогляду у ХХІ столітті. 2. Філософські засади гуманістичного конструктивізму як основи ноосферного світогляду цивілізації у ХХІ столітті.</p> <p align="center">2. Самостійний практикум Ознайомитися з працями:</p> <p>1. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Деніел Белл // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія; [упоряд. В. Лях] - К: Либідь, 1996. - С.194-250.</p> <p>2. Вернадский В.И. Наукова думка як планетарне явище / Вибрані праці академіка В. І. Вернадського. Т. 1 : Володимир Іванович Вернадський і Україна. Кн. 2 : Вибрані праці / НАН України, Коміс. з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України ; [уклад.: О. С. Онищенко, В. М. Даниленко, Л. А. Дубровіна та ін. ; редкол.: А. Г. Загородній та ін.]. — К. , 2011. - 584 с.</p> <p align="center">Література:</p> <p>Основна: 3,4, 5 Додаткова: 22, 23, 24. Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4, 5.</p> <p>Тема 2. Лекція «Соціогуманітарний дискурс основних концепцій глобалізації».</p> <p align="center">План лекції</p> <p>1. Філософія нестабільності в системній</p>	<p align="center">2</p> <p align="center">15</p>

<p>Засвоїти основні концепції глобалізації та зрозуміти їх соціально-гуманітарну складову в стратегіях їх подальшої реалізації</p>	<p>методології аналізу сучасної глобалізації.</p> <p>2. Соціально-гуманістична парадигма глобального розвитку у XXI столітті.</p> <p style="text-align: center;">2. Творча дискусія</p> <p>- <i>Обговорення питання:</i> Ресурси, інтелект, технології як основні фактори і цілі глобалізації.</p> <p>- <i>Дискусія по праці:</i> Глобалізація і безпека розвитку: Монографія/О.Г. Білорус та ін. К.: КНЕУ, 2001. – 733 с.</p> <p style="text-align: center;">3. Самостійний практикум</p> <p style="text-align: center;">Ознайомитись з працею:</p> <p>1. Фромм Е. Втеча від свободи. – К., Дух і Літера. - 288 с.</p> <p>2. Проаналізувати концептуальну різницю між історіософськими концепціями «зіткнення цивілізацій» С. Гантінгтона та концепцією «кінця історії» Ф. Фукуями.</p> <p>Література: Основна: 1, 4, 5. Додаткова: 1, 19, 20. Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.</p>	<p style="text-align: right;">2</p> <p style="text-align: right;">2</p> <p style="text-align: right;">15</p>
<p>Зрозуміти глибину філософських засад сучасних концепцій науки та інтегративний характер міждисциплінарних досліджень</p>	<p>Тема 3. Лекція «Сучасна глобальна наука як постнекласичний тип наукової раціональності»</p> <p style="text-align: center;">План лекції</p> <p>1. Філософське обґрунтування трансдисциплінарної парадигми в науці XXI століття.</p> <p>2. Філософський континуум сучасної наукової картини світу.</p> <p style="text-align: center;">1. Творча дискусія</p> <p>- <i>Обговорення питання :</i> Інтегрованість та нелінійність сучасної науки.</p> <p>- <i>Дискусія по праці:</i> Кун Т. Структура наукових революцій. — К.</p>	<p style="text-align: right;">2</p> <p style="text-align: right;">2</p>

	<p>: Port-Royal, 2001. – 228 с.</p> <p>3. Самостійний практикум</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дослідити, в чому полягає сутність критики Е. Гуссерлем психологізму в науковому пізнанні. 2. Проаналізувати основні герменевтичні підходи у гуманітарній науці за працею: Г. Г. Гадамер. Істина і метод. Т.1. Герменевтика. Пер. О. Мокровольський. – К., 2010. – 316 с. <p>Література: Основна: 1, 4, 5. Додаткова: 3, 13, 24, 29, Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4..</p>	15
<p>Засвоїти сутність та структуру сучасної наукової методології, визначити місце і роль філософських методів в сучасних междисциплінарних напрямках розвитку науки.</p>	<p>Тема 4. Лекція «Методологія та метатеорія сучасної науки: когнітивний аналіз»</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософський метод як форма саморозвитку змісту об'єкта пізнання. 2. Класичні, неklasичні та постнеklasичні методології наукового пізнання. <p>2. Творча дискусія</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Обговорення питання:</i> Когнітивні наслідки междисциплінарної революції в науці. - <i>Дискусія по праці:</i> Popper K. The logic of scientific discovery. New York. – Routledge classic, 2002. – 545 p. <p>3. Самостійний практикум</p> <p>Ознайомитися з працями:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Болховітінова О. Ю., Волощенко Л. Ю., Кваснюк Б. Є. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України / За ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с. 2. Буряк П. Ю., Гупало О.Г. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. посіб. – К.: Хай-Тек Прес, 2007. – 336 с. 	<p>2</p> <p>2</p> <p>15</p>

	<p style="text-align: center;">Література:</p> <p>Основна: 1,2,5. Додаткова: 7, 10, 13, 29, 32. Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.</p>	
<p>Засвоїти сучасні інноваційні теорії і країнознавчі практики та вплив нового знання на стан інноваційного-технологічного розвитку</p>	<p>Тема 5. Лекція «Філософія інновацій в теорії і практиці постіндустріального суспільства»</p> <p style="text-align: center;">План лекції</p> <p>1. Суб'єктивна раціональність в парадигмі інноваційного розвитку як проблема розуму і відчуттів. 2. Філософія політики інноваційного розвитку в міжнародних практиках.</p> <p style="text-align: center;">Самостійний практикум</p> <p>Ознайомитися з документами і працями:</p> <p>1. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010- 2020 роки в умовах глобалізаційних викликів. – К.: Парламентське видавництво, 2009. – 623 с. 2. Освіта й наука в інноваційному розвитку сучасної Європи / за заг.ред. С.І. Здіорука. – К.: НІСД, 2014 – 124 с. 3. Романовський О.О. Інноваційна діяльність дослідницьких університетів США: Монографія. – К.: Вид. КНУТД, 2012. – 134 с.</p> <p style="text-align: center;">Література:</p> <p>Основна: 1, 2, 5. Додаткова: 1, 2, 10, 11, 13. Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.</p> <p>Тема 6. Лекція «Соціально-філософські рефлексії сучасної економіки»</p> <p style="text-align: center;">План лекції</p> <p>1. Філософія поліфундаментальності сучасного суспільства та різновекторності глобального економічного розвитку. 2. Філософські імперативи сучасних економічних антикризових стратегій.</p> <p>1. Творча дискусія</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">15</p>

<p>Засвоїти основні концепції світового економічного розвитку та місце людини у зростанні економіки знань</p>	<p>- <i>Обговорення питання:</i> Інформаційна культура і грамотність у формуванні цифрової економіки.</p> <p>- <i>Дискусія по праці:</i> Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила / Перекладач: Наталка Бордукова. — Харків : Акта, 2007. — 688 с.</p> <p>2. Самостійний практикум <i>Ознайомитися з документами і працями:</i></p> <p>1. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу і держави: національна доповідь/ за заг. ред. В.М. Гейця. – К.: НВЦ НБУВ, 2009. – 687 с.</p> <p>2. Экономическая теория в XXI веке: поиск эффективных механизмов хозяйствования. Материалы II международной научно-практической конференции. – Полоцкий государственный ун-тет, 2016. – 450 с.</p> <p>Література: Основна: 1,3,5. Додаткова: 1, 15, 27. Інтернет-ресурси: 1,2,4</p>	<p>2</p> <p>10</p>
<p>Засвоїти основні концепції інформаційного суспільства та особливості національних практик у його розбудові</p>	<p>Тема 7. Лекція «Інформаційний виклик постіндустріальній цивілізації»</p> <p>План лекції</p> <p>1. Інформаційне суспільство як продукт раціональності нового типу.</p> <p>2. Гуманістичні імперативи суспільства знань.</p> <p>2. Творча дискусія</p> <p>- <i>Обговорення питання:</i> Соціогуманітарна складова у концепціях інформаційного суспільства.</p> <p>- <i>Дискусія по праці</i> З. Баумана «В пошуках центру, що тримає» //Глобальні модерності. – К.: Ніка – Центр, 2013, 420 с.</p> <p>3. Самостійний практикум <i>Ознайомитися з працями</i></p> <p>1. Дубов Д.В. Кібер-простір як новий вимір геополітичного суперництва. Монографія. – К.: НІСД, 2014.- 328 с.</p>	<p>2</p> <p>2</p>

	<p>2. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз [Текст] / Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. - К.: Знання України, 2002. - 580 с.</p> <p>Література: Основна: 1,3,5. Додаткова: 1, 2, 16 Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.</p>	16
Засвоїти основну проблематику філософської антропології суспільства інформаційної доби та виділити основні тенденції у зміні характеру міжособистісних відносин	<p>Тема 8. Лекція «Антропологічні імперативи філософії XXI століття»</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософія «розщепленої людини» та полі функціональність людської поведінки в інваріантному середовищі. 2. Людиновимірність сучасних суспільних теорій та соціальних практик: методологія аналізу. <p>2. Творча дискусія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Обговорення питання:</i> Інформаційний соціум і нанотехнологічний спосіб життя людини. 2. Дискусія по праці: Малахов Віктор. Право бути собою. - Київ: Дух і Літера, 2008. – 480 с. <p>3. Самостійний практикум <i>Ознайомитися з працею:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу/ В. Франкл: пер. з англ. та нім. ; – К., 2012 2. Розкрити сутність вчення про «одновимірну людину» у філософії Г. Маркузе. <p>Література: Основна: 1, 4,5. Додаткова: 4, 8, 16. Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.</p>	2
		2
		15
Сформувати системне уявлення про сучасні ідеології	<p>Тема 9. Лекція «Глобальні ідеології: контамінація, дивергенція та конвергенція»</p> <p>План лекції</p>	

<p>та їх інтенції, зрозуміти тенденції щодо їх модернізації в сучасній інформаційній цивілізації</p>	<p>1. Філософські універсалії в глобальних трансформаціях сучасних ідеологій. 2. Ідеології сучасного і майбутнього: синергетичний аналіз.</p> <p>2. Творча дискусія - <i>Обговорення питання: Ідеосфера сучасного інформаційного суспільства.</i> - <i>Дискусія на тему: Сучасні методи маніпуляції і пропаганди в умовах гібридної війни.</i></p> <p>3. Самостійний практикум Познайомитися з працями: 1. Філософія сьогодні. Розмови з У. Беком, Г.-Г. Гадамером, Ю. Габермасом, Г. Йонасом, О. Гьофе, В. Гьосле, Р. Рорті та ін. За ред. У. Бьома // Пер. з нім. А. Богачова. — К.: Альтерпрес, 2003. — 168 с. 2. Габермас Ю. Єдність розуму в розмаїтті його голосів // Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник. — К.: Лібра, 1999. — С. 255-286.</p> <p>Література: Основна: 3,4,5. Додаткова: 4, 13,17. Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>15</p>
--	---	-----------------------------

<p>Засвоїти основні проблеми формування свідомості людини у відкритому інформаційному просторі та вплив нових стереотипів мислення на руйнування національного культурного простору</p>	<p>Тема 10. Лекція «Масовізація та аберації глобалізованої свідомості та культури»</p> <p>План лекції</p> <p>1. Релятивізм та інволюція глобальної свідомості в сучасному світі.</p> <p>2. Екстеріоризація та інтеріоризація культурної поведінки суб'єкта в глобальному світі.</p> <p>2. Самостійний практикум Познайомитися з працями:</p> <p>1. Ортега-і-Гасет, Х. Бунт мас // Ортега-і-Гасет Хосе. Вибрані твори. - К. : Основи, 1994. — С. 15-139.</p> <p>2. Мазараки А.А. Торговля. Деньги. Менталитет. – К., 2006. – 632 с.</p> <p>Література:</p> <p>Основна: 2,3,5 Додаткова: 1, 11, 22, 30. Інтернет-ресурси: 1, 2, 3, 4.</p>	<p>2</p> <p>10</p>
---	--	--------------------

Розділ 3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА*

1. Болховітінова О. Ю., Волощенко Л. Ю., Кваснюк Б. Є. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України / За ред. В.М. Гейця, В.П. Семиноженка, Б.Є. Кваснюка. – К.: Фенікс, 2007. – 556 с.
2. Буряк П. Ю., Гупало О.Г. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності: Навч. посіб. – К.: Хай-Тек Прес, 2007. – 336 с.
3. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства [Текст] / Деніел Белл // Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія; [упоряд. В. Лях] - К: Либідь, 1996. - С.194-250.
4. Глобальні модерності. – К.: Ніка – Центр, 2013, 420 с.
5. Ільїн В., Кулагін Ю. Філософія: підручник: в 2 ч. – Ч. 1. Київ, Альтерпрес, 2002. – 464 с.

ДОДАТКОВА

6. Арентс Х. Джерело тоталітаризму. Переклад з англійської — Володимир Верлока, Дмитро Горчаков; 2-е видання. 2005. – 464 с.
7. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры [Текст] / Жан Бодрийяр; [пер. с фр., послесл. и примеч. Е.А. Самарской] - М.: Культурная революция; Республика, 2006. - 269 с.

8. Вернадский В.И. Наукова думка як планетарне явище / Вибрані праці академіка В. І. Вернадського. Т. 1 : Володимир Іванович Вернадський і Україна. Кн. 2 : Вибрані праці / НАН України, Коміс. з наук. спадщини акад. В. І. Вернадського, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т історії України ; [уклад.: О. С. Онищенко, В. М. Даниленко, Л. А. Дубровіна та ін. ; редкол.: А. Г. Загородній та ін.]. — К. , 2011. - 584 с.
9. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века. - К.: Логос, 2003.- 368 с.
10. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму./ Макс Вебер. - К.: Директ-Медиа, 2011. -178 с.
11. Габермас Ю. Єдність розуму в розмаїтті його голосів // Єрмоленко А. М. Комунікативна практична філософія: Підручник. — К.: Лібра, 1999. — С. 255-286.
12. Готт В.С., Семенюк Э.П., Урсул А.Д. О единстве научного познания. – М., 1977 г.
13. Губерський Л. Культура. Ідеологія. Особистість: Методолого-світоглядний аналіз [Текст] / Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. - К.: Знання України, 2002. - 580 с.
14. Делез Ж. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения/Ж. Делез, Ф. Гваттари; [пер. с франц. и послесл. Д. Кралечкина] - Екатеринбург: У-Фактория, 2007. - 627 с.
15. Кун Т. Структура наукових революцій. — К. : Port-Royal, 2001. — 228 с.
16. Кара-Мурза С.Г. Манипуляция сознания, К.: ЕКСПО. 2005. – 864 с.
17. Кастельс М. Информационная эпоха: Экономика, общество и культура/ М. Кастельс. – М.: ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.
18. Лебон Г. Психология народов и масс / Гюстав Лебон; [пер. с франц.], - М: «Академический проект», 2011. – 240с. - (Серія «Психологические технологии»).
19. Лиотар Ж. Ф. Состояние постмодерна. [Текст] / Ж.Ф. Лиотар; [пер. с фр. Н.А. Шматко]. - М.: Институт экспериментальной социологии, СПб.: Алетейя, 1998.- 160 с.
20. Липовецки Ж. Эра пустоты. Эссе о современном индивидуализме [Текст]/ Ж. Липовецки; [пер. с фр. В.В. Кузнецова] - СПб.: Владимир Даль, 2001.- 331 с.
21. Мазараки А.А. Торговля. Деньги. Менталитет. – К., 2006. – 632 с
22. Маркузе Г. Одновимірна людина. К., Слово, 1999. – 230 с.
23. Маклюэн Г.М. Внешние расширения человека/. Г.М. Маклюэн. –М.: Кучково поле, 2007. – 464 с.
24. Малахов Віктор. Право бути собою. - Київ: Дух і Літера, 2008. – 480 с.
25. Ортега-і-Гасет, Х. Бунт мас // Ортега-і-Гасет Хосе. Вибрані твори. - К. : Основи, 1994. — С. 15-139.

26. Парсонс Т. Понятие культуры и социальной системы [Текст]/ Т. Парсонс; пер. с англ. Е. Молодцова, В. Степанова, Г. Беляева, В. Тапилина и др. // О социальных системах. - М.: «Академический проект», 2002. - С. 687-693.
27. Постмодернизм. Энциклопедия. - Мн.: Интерпрессервис; Книжный Дом. 2001. - 1040. - (Мир энциклопедий)
28. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой: Пер. с англ./ Общ. ред. В. И. Аршинова, Ю. Л. Климонтовича и Ю. В. Сачкова. — М.: Прогресс, 1986.—432 с.
29. Тоффлер Е. Нова парадигма влади. Знання, багатство й сила / Перекладач: Наталка Бордукова. — Харків : Акта, 2007. — 688 с.
30. Філософія сьогодні. Розмови з У. Бекон, Г.-Г. Гадамером, Ю. Габермасом, Г. Йонасом, О. Гьофе, В. Гьосле, Р. Рорті та ін. За ред. У. Бьома // Пер. з нім. А. Богачова. — К.: Альтерпрес, 2003. — 168 с.
31. Франкл В. Людина в пошуках справжнього сенсу/ В. Франкл: пер. з англ. та нім. ; – К., 2012. – 270 с
32. Фромм Е. Втеча від свободи. – К., Дух і Літера. - 288 с.
33. Фукуяма Ф. / Френсіс Фукуяма //Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія; [упоряд. В. Лях]. -К: Либідь, 1996. - С.194-250.
34. Хабермас Ю. Моральное сознание и коммуникативное действие [Текст] /Ю. Хабермас; [пер. с нем. под ред. Д.В.Скляднева] - СПб.: «Наука», 2000.382 с.
35. Хайдеггер М. Европейский нигилизм / Время и бытие: Статьи и выступления: Пер. с нем.; Сост., пер., вступ ст., коммент. и указ. В.В. Бибикина. - СПб.: Наука, 2007.- С. 245-266. - (Серия «Слово о сущем»; т.70).
36. Экономическая теория в XXI веке: поиск эффективных механизмов хозяйствования. Материалы II международной научно-практической конференции. – Полоцкий государственный ун-тет, 2016. – 450 с.
37. Popper K. The logic of scientific discovery. New York. – Routledge classic, 2002. – 545 p.
38. Hantington S. The clash of civilization. New York, 1998. – 450 p.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

- 1 <http://www.philsci.univ.kiev.ua> (бібліотека факультету філософії Київського національного університету ім. Тараса Шевченка)
- 2 <http://www.uct.kiev.ua/~sofi/> (Центр практичної філософії).
- 3 <http://www.caute.net.ua> (сайт, присвячений Б.Спінозі та Е.В. Ільєнкову).
- 4 <http://www.nbuv.gov.ua/> (бібліотека ім. В. Вернадського)
- 5 <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3> (бібліотека ім. М. Максимовича)

**курсив – визначено джерела та літературу, яка наявна в бібліотеці КНТЕУ*